

inkubatorpomyslow.org.pl

Klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników komunikacji wspomagającej i alternatywnej

KLUB DYSKUSYJNY
DLA DOROSŁYCH
UŻYTKOWNIKÓW AAC

Poradnik

inkubatorpomyslow.org.pl

Klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników komunikacji wspomagającej i alternatywnej

Poradnik

KLUB DYSKUSYJNY
DLA DOROSŁYCH
UŻYTKOWNIKÓW AAC

Autorka: Karolina Kamińska
Redakcja i korekta: Urszula Drabińska
Zdjęcia: Monika Szachow (DL Promotion) – okładka, str. 4, 9, 10,14,
24, 25, 27 i 32 oraz prywatne archiwa uczestników
klubu i innowatorów (str. 16, 18, 19, 20 i 25)
Projekt i skład: Kotbury, www.kotbury.pl
czerwiec 2023

ISBN: 978-83-62590-65-0

Poradnik dostępny jest na licencji
[CC-BY 4.0 – Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowa](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Model opisany w tym poradniku przedstawia doświadczenie zdobyte podczas testowania innowacji społecznej klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników AAC w ramach projektu „Innowacje na ludzką miarę 2. Rozwój mikroinnowacji w temacie włączenia społecznego”, realizowanego przez Fundację Stocznia i miasto Gdynia, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Spis treści

Wstęp	4
1. Czym jest klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników AAC?	6
2. Jak go zorganizować?	7
2.1. Częstotliwość i czas trwania	7
2.2. Liczba uczestników	7
2.3. Co jest niezbędne do organizacji klubu?	7
2.4. Rekrutacja uczestników klubu	8
2.5. Przebieg i dynamika spotkania	9
3. Rola osób prowadzących i wspierających klub	12
3.1. Rola osoby prowadzącej klub	12
3.2. Rola partnera komunikacyjnego	12
4. Jakie korzyści przynosi klub dyskusyjny?	15
5. Ile kosztuje klub dyskusyjny?	24
6. Kto za tym stoi, czyli o autorach innowacji	24
7. Kontakty i więcej informacji	26
8. Bibliografia	26
Załączniki	27
Załącznik 1. Scenariusz klubu dyskusyjnego	28
Załącznik 2. Paszport użytkownika AAC na potrzeby klubu dyskusyjnego	30

Wstęp

Każdy pragnie przebywać z innymi osobami. Nasze szczęście, istota człowieczeństwa, wiąże się ze zdolnością nawiązywania relacji z innymi ludźmi. Rozmowa łączy nas z innymi osobami, pozwala je lepiej poznać, nawiązać kontakty, relacje, a także słuchać i być słuchanym. Wiele rozmów, które prowadzimy towarzysko, ma zabawny, żywy i zwykle nieprzewidywalny charakter. Inne mogą być pouczające. Możemy je prowadzić, aby rozładować napięcie i dzielić się własnymi emocjami z innymi. W rzeczywistości jest tyle powodów do prowadzenia rozmów, ile sposobów ich opisania, ale wszystkie zawierają pewne wspólne elementy: naprzemiennosc – słuchanie i wypowiadanie się, komentowanie i zadawanie pytań.

Dla większości z nas komunikacja wykracza poza bliskie relacje w kręgu rodzinnym. Rozmawiamy z wieloma różnymi osobami, z wielu różnych powodów. Często komunikujemy się z naszymi sąsiadami i znajomymi,

a także z ludźmi, którzy świadczą nam jakieś usługi, np. z kierowcą autobusu, sprzedawcą, urzędnikiem, lekarką, kelnerką, nauczycielem.

W przypadku osób, które używają komunikacji wspomagającej i alternatywnej (ang. *augmentative and alternative communication*, w skrócie AAC), te potrzeby, rzecz jasna, także istnieją. Jednak osoby te miewają trudności z inicjowaniem i prowadzeniem rozmowy, co nieraz związane jest ze współwystępującą niepełnosprawnością ruchową. Użytkownicy AAC często czują się więc nierozumiani, onieśmieleni i zdenerwowani oraz potrzebują pomocy w nawiązaniu nowych znajomości.

Właśnie z myślą o dorosłych użytkownikach AAC powstało nowe rozwiązanie (innowacja społeczna), czyli klub dyskusyjny. Jego inicjatorką jest Karolina Kamińska, która – bazując na swoich osobistych i zawodowych doświadczeniach – uruchomiła go wspólnie z Hubertem Żelazko i Gabrielą Lorens. Wszyscy troje są neurologopedami, specjalistami pracującymi na co dzień z pacjentami z trudnościami w porozumiewaniu się, posługującymi się komunikacją alternatywną i wspomagającą. W trakcie testowania tej metody, aby udoskonalić formę spotkań klubu dyskusyjnego, innowatorów wspierała specjalistka z zakresu komunikacji AAC, superwizorka – Agnieszka Pilch.

Niniejszy poradnik jest efektem testowego uruchomienia klubu – jego pilotażu. Podsumowuje doświadczenia oraz zawiera wskazówki, jak zorganizować taki klub dla dorosłych użytkowników AAC. Od początku innowatorom towarzyszyła idea, by to nowe rozwiązanie było rozpowszechniane w całej Polsce i dotarło do jak największej grupy odbiorców wykluczonych ze społeczeństwa z powodu barier komunikacyjnych.

1. Czym jest klub dyskusyjny dla dorosłych użytkowników AAC?

Klub dyskusyjny to przestrzeń (stacjonarna lub online) stworzona dla grupy osób korzystających z komunikacji wspomagającej i alternatywnej, która spotyka się, aby porozmawiać. Jego istotą jest przede wszystkim umożliwienie spotkania i rozmowy z ludźmi, którzy napotykają podobne bariery w komunikowaniu się w swoim życiu. Klub jest miejscem, w którym uczestnicy mogą swobodnie rozmawiać, dyskutować, nawiązywać relacje, a także poruszać ważne dla nich tematy dotyczące życia osób z niepełnosprawnością oraz swoich zainteresowań, pasji i codzienności. Są sposobem na ćwiczenie w praktyce sprawności w konwersacji oraz utrwalenie umiejętności, które użytkownicy AAC nabyli w czasie wieloletniego porozumiewania się i podczas terapii w tym zakresie.

Odbywające w placówkach specjalnych spotkania klubów dyskusyjnych mają najczęściej formę zajęć psychoedukacyjnych, w których czasie poruszane są ważne dla uczniów w różnym wieku tematy, m.in. radzenie sobie ze stresem, rozpoznawanie i wyrażanie uczuć, podejmowanie decyzji, asertywność, tolerancja i dyskryminacja, a także niepełnosprawność czy wątki dotyczące ich doświadczeń, przeżyć, marzeń oraz oczekiwań.

Formuła klubu dla dorosłych użytkowników AAC niewiele różni się od klubu szkolnego. Dorosłe osoby z niepełnosprawnością uczestniczące w spotkaniach mogą dzielić się swoimi doświadczeniami, planami, zrealizowanymi i niezrealizowanymi marzeniami, rozmawiać o swojej drodze do samodzielności, sukcesach i porażkach. Klub dla dorosłych zakłada, że są oni przygotowani w procesie edukacji i terapii do prowadzenia swobodnego dialogu z poszanowaniem każdej osoby uczestniczącej w spotkaniu.

2. Jak go zorganizować?

Spotkania klubu mogą odbywać się na żywo lub online. W obu przypadkach forma klubu zakłada uzyskanie możliwie jak największego usamodzielniania się uczestników i dostarczenie im odpowiednich rozwiązań, które sprawią, że przestaną być zależni w komunikowaniu się od osób z najbliższego otoczenia oraz dostrzegą korzyści płynące z samodzielnego i niezależnego porozumiewania się.

2.1. Częstotliwość i czas trwania

W trakcie pilotażu spotkania klubu odbywały się średnio raz w miesiącu (w większości online, a tylko dwa razy na żywo). Trwały około 2 godzin w przypadku spotkań online i około 3 godzin w przypadku spotkań na żywo. Wydaje się, że czas spotkania nie powinien być dłuższy.

2.2. Liczba uczestników

W spotkaniach klubu brało udział stale od 8 do 12 użytkowników AAC, około 10–15 studentów logopedii, 3 osoby prowadzące oraz jeden superwizor. Ze względów organizacyjnych grupa nie powinna być liczniejsza.

2.3. Co jest niezbędne do organizacji klubu?

Do organizacji spotkań klubu w formie online niezbędny jest oczywiście dostęp do internetu, a także platforma do prowadzenia wideokonferencji, dająca możliwość spotkań w podgrupach (pokojach), np. Zoom. Organizacja klubu dyskusyjnego w takiej formie może wymagać przeszkolenia z obsługi platformy wideokonferencyjnej. W przypadku spotkań stacjonarnych organizacja wymaga lokalu odpowiednio przystosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową. Dodatkowo trzeba zapewnić uczestnikom transport, poczęstunek oraz – w przypadku formy hybrydowej – komputer, mikrofon, nagłośnienie i projektor.

Niezależnie od formuły trzeba zadbać o obecność osób prowadzących i partnerów komunikacyjnych – o obu tych rolach piszemy w rozdziale 3. Przydatna jest też obecność superwizora, który obserwuje spotkania klubu, a także dzieli się swoją wiedzą, doświadczeniem i spostrzeżeniami z osobami prowadzącymi, pomagając w ten sposób udoskonalić formułę spotkań.

2.4. Rekrutacja uczestników klubu

Dorośli użytkownicy AAC są osobami o złożonych potrzebach w komunikowaniu. To najczęściej osoby, które rzadko wychodzą z domu i są pozbawione są okazji do aktywnego uczestniczenia w życiu społecznym. Wiele z nich nie jest aktywna zawodowo.

Niestety nie istnieją żadne statystyki ani badania wskazujące, ile w Polsce żyje osób z niepełnosprawnością, w normie intelektualnej, porozumiewających się za pomocą AAC. W jaki sposób znaleźć więc dorosłe osoby korzystające z AAC?

W trakcie pilotażu klubu dyskusyjnego organizatorzy podjęli próby dotarcia do użytkowników za pomocą Facebooka (poprzez organizowanie wydarzeń i zamieszczanie postów z informacjami na różnych grupach), komunikatory internetowe (poprzez przesyłanie wiadomości do konkretnych osób, specjalistów i znajomych) oraz e-mailowe zaproszenia i prośby o kontakt do instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.

W ten sposób udało się dotrzeć do 20 użytkowników AAC z różnych regionów Polski, jednak nie wszyscy wyrazili chęć uczestnictwa w klubie, część zadeklarowała uczestnictwo jedynie w wydarzeniach organizowanych na żywo, odmówiła zaś uczestnictwa w spotkaniach w formie online.

Niestety dotarcie do większej grupy osób z niepełnosprawnością posługujących się AAC bywa problematyczne. Dorośli użytkownicy AAC często pozostają na stałe w domach i nie mają dostępu do urządzeń wysokiej technologii i internetu. Nie sprzyja to utrzymywaniu regularnych kontaktów z osobami spoza rodzinnego otoczenia.

Finalnie w ramach pilotażu powstała grupa około 10 użytkowników, którzy regularnie – raz w miesiącu – brali w udział w spotkaniach.

Na podstawie doświadczeń z pilotażu wydaje się, że podczas organizacji kolejnego klubu warto stworzyć na potrzeby spotkań bazę kontaktów – specjalistów, użytkowników AAC, ich rodziców i opiekunów, a także instytucji, placówek, firm czy organizacji pozarządowych, które wyraziły chęć współpracy (np. w zakresie pomocy w zapraszaniu do udziału w spotkaniach).

2.5. Przebieg i dynamika spotkania

Konieczne jest, aby spotkania były prowadzone według ustalonego planu. Na początku uczestnicy powinni zapoznać się z ideą klubu, mieć możliwość zaproponowania tematów, o których chcieliby dyskutować, a także wspólnie ustalić regulamin, w którym znajdą się np. takie zasady jak nieprzerywanie innym, niekrytykowanie cudzych wypowiedzi, prawo do własnego zdania, prawo do odmowy wypowiedzi czy odpowiedzi na pytania, konieczność zachowania tajemnicy wypowiedzi innych uczestników, wypowiadanie się tylko we własnym imieniu.

W czasie pierwszego spotkania klubu dyskusyjnego, który powstał w ramach pilotażu, użytkownicy AAC oraz prowadzący proponowali tematy rozmów, które następnie przydzielili do poszczególnych dat spotkań. Wszyscy uczestnicy klubu mogli przed spotkaniem przemyśleć i przygotować swoją wypowiedź lub opracować ją wspólnie z partnerem komunikacyjnym już w trakcie spotkania.

Formuła spotkań powinna być otwarta na gości i aktualne wydarzenia, a także na zmianę tematu dyskusji na życzenie uczestników. Każdy z nich powinien mieć również prawo, jeśli odczuwa taką potrzebę, przedstawić osobisty problem lub podzielić się z innymi refleksjami ze swojego życia.

Utrzymywanie dynamicznej rozmowy może być wyzwaniem dla osób korzystających z pomocy do komunikacji, zarówno niskiej, jak i wysokiej technologii, a także w przypadku spotkań, które mają formę online. Użytkownicy AAC w trakcie spotkania często posiłkują się mową ciała. Korzystanie z komunikatów „Tak” i „Nie” pokazuje innym rozmówcom, że użytkownik jest zaangażowany w dyskusję i słucha z uwagą ich wypowiedzi. W celu poprawienia dynamiki rozmowy w czasie spotkań innowatorzy częściej stosowali podział na pokoje, który sprawił, że przebieg spotkania był bardziej dynamiczny, naturalny, każdy uczestnik miał okazję się wypowiedzieć, a także porozmawiać z partnerem komunikacyjnym.

W czasie spotkań powinien być przewidziany czas na komentowanie wypowiedzi innych użytkowników AAC, wyrażanie opinii, zadawanie pytań, a także na krótką pogawędkę o tym, co się wydarzyło u każdego z uczestników klubu w ostatnim czasie.

Po spotkaniach klubu warto też odbyć krótkie rozmowy z partnerami komunikacyjnymi, mające na celu podzielenie się odczuciami, przemyśleniami i opiniami.

W trakcie spotkań należy również pamiętać o przestrzeni na spontaniczne rozmowy uczestników klubu, a także o przerwach, aby użytkownicy AAC mogli odpocząć po wyczerpującej dyskusji.

Na podstawie doświadczeń z pilotażowej edycji (i po licznych rozmowach z Agnieszką Pilch, specjalistką w zakresie AAC) autorzy innowacji proponują taki przebieg spotkania klubu dyskusyjnego:

- **powitanie;**
- **przypomnienie tematu rozmowy;**
- **przydzielenie partnerów komunikacyjnych do użytkowników AAC – podział na pokoje (grupy); w przypadku spotkań na żywo wystarczy podzielić się na grupki w większej przestrzeni, nie trzeba wychodzić do innych pokoi, w wersji online trzeba podzielić uczestników na wirtualne pokoje;**
- **opracowanie wypowiedzi przez użytkowników AAC;**
- **powrót do wspólnego pokoju i przedstawienie wypowiedzi;**
- **ponowny podział na pokoje w celu opracowania komentarzy do wypowiedzi innych użytkowników;**
- **powrót do wspólnego pokoju i przedstawienie wypowiedzi;**
- **krótka pogawędka o tym, co się wydarzyło u każdego uczestnika w ostatnim czasie;**
- **pożegnanie i zakończenie klubu dyskusyjnego;**
- **rozmowa z partnerami komunikacyjnymi,**
- **konsultacja z superwizorem bądź superwizorką.**

Szczegółowy scenariusz spotkania znajduje się w [załączniku 1](#).

3. Rola osób prowadzących i wspierających klub

Powodzenie klubu zależy w dużej mierze od osób, które go prowadzą i wspomagają uczestników.

3.1. Rola osoby prowadzącej klub

Rola osób prowadzących klub dyskusyjny wiąże się przede wszystkim z organizacją spotkania (na żywo lub za pośrednictwem narzędzi internetowych), a także z zapewnieniem warunków umożliwiających swobodny przebieg dyskusji pomiędzy członkami klubu i odpowiedniej liczby partnerów komunikacyjnych, którzy umożliwią wybrzmienie wypowiedzi uczestników na forum dyskusyjnym. Zadaniem prowadzących jest też stałe czuwanie nad przebiegiem spotkań klubu, przydzielanie partnerów do użytkowników, przypominanie tematu rozmowy, konsultowanie formy spotkania z superwizorem, utrzymywanie kontaktu z użytkownikami AAC między spotkaniami (np. w ramach grupy na Facebooku).

Osobami prowadzącymi klub w czasie trwania innowacji byli neurologopedzi, specjaliści pracujący na co dzień z pacjentami z trudnościami w porozumiewaniu się, posługującymi się komunikacją AAC. Z doświadczeń wynikających ze spotkań klubu można stwierdzić, że osoba prowadząca klub dyskusyjny powinna mieć wiedzę z zakresu komunikacji AAC, doświadczenie w pracy z użytkownikami AAC, a także umiejętności potrzebne do prowadzenia spotkań grupowych.

3.2. Rola partnera komunikacyjnego

W czasie spotkań klubu dyskusyjnego użytkowników powinni wspierać przygotowani wcześniej partnerzy komunikacyjni, asystujący im podczas rozmowy. W naszym klubie tę funkcję pełnili studenci logopedii Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie. Każdy może zostać partnerem komunikacyjnym, zarówno dorosły, jak i dziecko, niezbędne jest zaznajomienie się z indywidualnym narzędziem i sposobem komunikacji użytkownika AAC, a także umiejętność prowadzenia rozmowy.

Dobrze, by co spotkanie następowała wymiana partnerów komunikacyjnych, dzięki czemu użytkownicy mają okazję doświadczyć rozmowy z różnymi osobami.

Przed rozpoczęciem spotkania partner komunikacyjny powinien zaznajomić się z systemem komunikacji przypisanego mu użytkownika AAC, np. paszportem komunikacyjnym, który jest zbiorem informacji o użytkowniku. Paszport może być dokumentem w różnej formie – nagrania audiowizualnego, audio lub papierowej (zob. [załącznik 2](#)). Szczególną uwagę trzeba zwrócić na to, w jaki sposób użytkownik odpowiada lub wskazuje symbole bądź litery. Jeśli istnieje taka możliwość, najlepiej zaobserwować, jak terapeuta lub opiekun osoby z niepełnosprawnością porozumiewa się z nią na co dzień.

Podczas szkolenia partnera komunikacyjnego, które w trakcie trwania innowacji poprowadziła Karolina Kamińska, należy dokładnie przemyśleć, w jaki sposób może on wspomóc użytkownika AAC w trakcie rozmowy. Użytkownicy sugerują, aby samodzielnie doprecyzować, omówić w swoich paszportach własne oczekiwania, tj. jak i kiedy partner powinien przekazywać wypowiedź użytkownika drugiej osobie, czy użytkownik oczekuje, aby partner ułożył jego słowa w pełne zdania lub odgadł słowa, których nie ma w swoim systemie AAC. Warto także, aby użytkownik AAC opisał zakres pomocy, której potrzebuje podczas komunikacji twarzą w twarz, a także podczas rozmowy w trakcie spotkań online. W przypadku wystąpienia trudności ze zrozumieniem przekazu przydatnymi technikami są:

- parafraza: „Czy dobrze zrozumiałam(-em)?”, „Czy chcesz mi powiedzieć, że...?”;
- wyjaśnienie: „Jeśli źle zrozumiałem(-am), to przepraszam, ale wydaje mi się, że powiedziałeś(-aś)...”;
- poinformowanie: warto poinformować użytkownika AAC o braku doświadczenia w posługiwaniu się AAC przez partnera, pozwala to na swobodną atmosferę rozmowy i dopuszcza możliwość nieprawidłowego odczytywania przez niego przekazu;
- przyznanie się: jeśli partner nie rozumie, co użytkownik AAC chce przekazać, należy go o tym poinformować. Każda osoba z trudnościami w porozumiewaniu się woli powtarzać wielokrotnie swoją myśl, aż zostanie zrozumiana, niż zaakceptować fakt nadinterpretacji lub nieprawidłowej interpretacji wypowiedzi czy też udawanie przez partnera, że rozumiał, co zostało mu wypowiedziane.

Partner komunikacyjny powinien nie tylko zaznajomić się ze sposobem komunikacji używanym przez użytkownika AAC, lecz także w czasie rozmowy, tak samo jak w przypadku każdego innego rozmówcy,

okazywać szacunek i empatię, utrzymywać atmosferę spokoju, nie śpieszyć się, zachowywać cierpliwość i wyrozumiałość oraz mieć ciepły, a nie władczy czy infantylny stosunek. W obecności osoby ze złożonymi potrzebami w komunikowaniu się nie powinien dyskutować tak, jakby ona nie istniała, nie zauważać jej – może zostać to odebrane jako bardzo lekceważące zachowanie. Podstawą wszelkiej dobrej komunikacji jest okazywanie szacunku i bycie dobrym słuchaczem. Oznacza to, że należy z użytkownikami AAC rozmawiać normalnym tonem i traktować ich jak każdą inną osobą dorosłą.

4. Jakie korzyści przynosi klub dyskusyjny?

Aktywność społeczna, której komunikacja jest kluczową składową, jest bardzo istotna dla rozwoju i jakości życia. Zwiększa poczucie sensu życia i przynależności. Ma korzystny wpływ na zdrowie, zmniejsza ryzyko depresji. Jest potrzebna do nawiązywania kontaktów, przyjaźni i długoterminowych związków. Uczestnictwo w życiu szerszej społeczności, interakcje towarzyskie, wspólne uczenie się, zabawa czy wypoczynek stymulują i wspierają budowanie relacji. Dlatego udział w klubie dyskusyjnym daje osobom posługującym się AAC liczne korzyści.

Oto niektóre z nich:

- możliwość publicznego wypowiedzania się,
- uwolnienie od napięcia związanego z samodzielnym wypowiedzaniem się,
- okazja do porozumiewania się z innymi osobami o podobnych trudnościach,
- możliwość zobaczenia, jak odbierana jest własna wypowiedź przez inne osoby,
- czerpanie inspiracji z wypowiedzi innych,
- dzielenie się doświadczeniami i zainteresowaniami,
- wystarczający czas na opracowanie i przedstawienie własnej wypowiedzi,
- respektowanie zasad komunikacji, wzajemny szacunek,
- komunikowanie się z różnymi partnerami komunikacyjnymi,
- poczucie akceptacji w grupie rozmówców,
- nawiązanie nowych relacji oraz możliwość ich utrzymywania, rozwój społeczny.

Poniżej przedstawiamy wypowiedzi, których użytkownicy AAC udzielili w krótkim wywiadzie dotyczącym naszego klubu dyskusyjnego.

Mam na imię Przemek. Mam 42 lata. Jestem z Warszawy. Skończyłem Szkołę Podstawową nr 327 przy ul. Radomskiej. Uczestniczyłem w warsztatach terapii zajęciowej przy ul. Konarskiego 60. Obecnie jestem uczestnikiem ŚDS-u „Pod Skrzydłami” na Ochocie.

Interesuję się muzyką, filmami. Słucham audiobooków. Od niedawna mam program komputerowy Grid 3, który dopiero poznaję. Najczęściej rozmawiam z rodziną, znajomymi, a także z kadrą i uczestnikami na zajęciach w ŚDS-ie. Używam symboli umieszczonych na rękach: na prawej „+” – „Tak”, a na lewej „-” – „Nie”. Używam też tablicy z symbolami Blissa.

Z obcymi osobami mam trudności w porozumiewaniu się. Potrzebuję dodatkowej osoby – asystenta, np. mojej mamy. Spotkania klubu są super. Chętnie słucham innych, poznaję nowe osoby, spotkałem dawnych przyjaciół. Mam okazję rozmawiać również o sobie. Uważam, że działalność klubu jest bardzo potrzebna. Lubię to. Mogę wymieniać się doświadczeniami i czegoś nowego się dowiedzieć, poznać nowych ludzi, zapytać o nurtujące mnie tematy, a także pośmiać się, pożartować i miło spędzić czas.

Nazywam się Tomasz Grabowski, mieszkam w Głogowie na Dolnym Śląsku. Ukończyłem studia licencjackie z kulturoznawstwa w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Głogowie. Obecnie pracuję jako specjalista ds. dostępności cyfrowej w Stowarzyszeniu Skorpion Polkowice. Głównie zajmuję się audytami stron internetowych jednostek samorządu terytorialnego.

W wolnym czasie lubię przeczytać dobrą książkę, kryminał norweski! Ale niezłym obyczajem też nie pogardzę. Lubię pójść

na jakiś spektakl, koncert, do kina... Kiedyś bardzo lubiłem chodzić do dyskusyjnego klubu filmowego, lecz niestety stare kino zamknięto, a w nowym ta sekcja nie ruszyła, poza tym to multipleks, więc grają tylko papkę dla mas. Aaa! I uwielbiam puścić się gdzieś w miasto lub poza moim wózkiem i czuć wolność oraz wiatr na łysinie, jadąc 15 km/h ;D Najczęściej rozmawiam z rodziną, z najbliższymi przyjaciółmi, no i oczywiście ze znajomymi z pracy, o sprawach głównie zawodowych, ale chyba też się liczy? ;)

Generalne osoby takie jak ja trudniej nawiązują nowe znajomości w kontakcie bezpośrednim, bo przecież nie mówią, nie zagają do kogoś, np. na koncercie lub po seansie w kinie: „Niezły film, co o nim sądzisz? Może pójdziemy gdzieś na drinka/piwo, podzielić się wrażeniami?”. A wszyscy dobrze wiemy, że taki small talk jest ważny podczas nawiązywania nowych relacji społecznych. Poza tym nasz potencjalny rozmówca w takich sytuacjach nie widzi prawdziwych nas, tylko ruchy mimowolne, spastykę, dziwną mimikę twarzy, ślinienie się... To go skutecznie odstrasza od nawiązywania kontaktu z nami.

Podsumowując, zdecydowanie większe szanse na zawarcie nowych znajomości daje nam, a przynajmniej mi, internet. Hmm... Jak często się spotykam się z osobami spoza grona rodzinnego? Przed pandemią częściej spotykałem się ze znajomymi gdzieś na mieście, u mnie w domu lub u nich, jak mieli w miarę dostępne wejście do domu. Teraz natomiast bardzo rzadko, każdy się zamknął w swoim mikrokosmosie, ale oczywiście utrzymujemy kontakt zdalny.

Głównie komunikuję się za pomocą komputera z eyetrackerem, a gdy jestem gdzieś poza domem, używam tabletu z eyetrackerem. Jeśli jednak nie mam dostępu do żadnego urządzenia, to jeszcze jest jedna opcja – tablica komunikacyjna. Zasada jej działania jest następująca: rozmówca pokazuje palcem najpierw w poziomie, a następnie w pionie współrzędne liter. Pokazuje je dotąd, aż kiwnę głową „tak”. Gdy współrzędne pozioma oraz pionowa zostaną już ustalone, ukaże się litera, o którą chodziło, i tak kolejno powtarzamy cały proces, póki nie uzyskamy całego słowa. Ponadto często z najbliższymi porozumiewam się własnym systemem komunikacji – po prostu piszę litery głową w powietrzu albo też ręką na ziemi.

Najczęściej jest to postawa typu „czy ten pan...?” – wersja lite, ale najczęściej jest wersja full – „czy on...?”, czyli zwracanie się tylko do osoby, z którą przyszedłem, pomimo iż ta osoba wyjaśnia, że można się do mnie zwracać bezpośrednio...

Zdarza się i tak, że ludzie starają się głośno i bardzo wyraźnie do mnie mówić, zapewne myślą, że tak lepiej ich zrozumieć, mnie wtedy zazwyczaj ogarnia w środku głupi śmiech ;p Również dobrym przykładem trudności w komunikacji jest sytuacja, która mi się przytrafiła kilka lat temu. Wracałem ze spaceru i był kawałek chodnika pochylonego, zatrzymałem się przed nim, gdyż niewygodnie mi jest utrzymać brodą wózek prosto na pochylonej nawierzchni w bok. Dlatego chciałem poczekać, aż ludzie przejdą tą drugą częścią. Kobieta, która szła za mną, zapytała, czy mi pomóc, więc grzecznie odpowiedziałem: „Nie, dziękuję”, a że jak kiwam głową „nie”, to całe ciało się rusza, pani oczywiście nie zrozumiała, co mówię, i zaczęła krzyczeć, że mam jakiś atak. Nauczony podobnym zdarzeniem, które się skończyło interwencją pogotowia oraz zaaplikowaniem mi relanium, jak najszybciej się oddaliłem. Po chwili stoję przy przejściu dla pieszych, dochodzi również ta pani, patrzy na mnie i mówi: „Co, nachlałeś się i teraz nie możesz dojechać do domu?”... Tak że był czas przywyknąć ;)

Działalność klubu jest bardzo istotna dla takich osób jak ja, ponieważ daje możliwość dzielenia się życiowym doświadczeniem, możemy porozmawiać o naszych radościach, smutkach, o codziennym życiu. A przecież nie każdy z nas ma zawsze obok kogoś takiego, z kimś mógłby tak zwyczajnie pogadać i kto go w pełni zrozumie... Klub daje nam poczucie, że nie jesteśmy sami, że jest nas więcej, to podbudowuje nasze morale, nie czujemy się tak osamotnieni z naszymi problemami, a to bardzo ważne! Przynajmniej dla mnie.

Nazywam się Agnieszka. Mam 30 lat. Pochodzę z Warszawy. To właśnie tutaj skończyłam LO i politologię na Uniwersytecie Warszawskim. Aktualnie odbywam również staż zawodowy.

Interesuję mnie wszystko, najbardziej kultura. Jeśli tylko mam wolny czas, to maluję, gram w planszówki, zwiedzam albo spaceruję. Często wychodzę, więc właściwie codziennie mam okazję poznawać nowych ludzi. Komunikuję się za pomocą tablicy alfabetycznej umieszczonej na blacie mojego wózka, wskazuje litery łokciem lub knykciem. Zdarza się, że doświadczam zakłóceń komunikacyjnych, mam różne doświadczenia w porozumiewaniu się z innymi osobami, to głównie zależy od rozmówcy i od mojej dyspozycji. Miło jest uczestniczyć w spotkaniach klubu dyskusyjnego. Moim zdaniem taka działalność jest potrzebna. Zawsze miło jest spotkać się ze znajomymi i porozmawiać.

Nazywam się Paweł, a to mój brat Michał. Obaj pochodzimy z okolic Zamościa. Ja uczyłem się na technika informatyka, zaś Michał skończył szkołę specjalną w ośrodku SPDN „Krok za krokiem” w Zamościu. Na co dzień pracuję w wymiarze 1/4 etatu w SPDN „Krok za krokiem” – zajmuję się głównie rzeczami biurowymi, a Michał uczestniczy w zajęciach Środowiskowego Domu Samopomocy „Krok dalej” w Białobrzegach. Mam prawo jazdy już od 7 lat i interesuję się fotografią.

Michał lubi przede wszystkim poznawać nowych ludzi i rozmawiać z nimi. Najczęściej rozmawia właśnie ze mną.

Dzięki swojej pracy prawie codziennie poznaję nowych ludzi. Aby porozumiewać się z innymi osobami, używam notatnika cyfrowego, komórki oraz laptopa. Michał ma specjalistyczny sprzęt do komunikacji PCEye Go, dzięki niemu może obsługiwać tablet za pomocą ruchów gałek ocznych. Obaj często odczuwamy zakłócenia w trakcie rozmów i trudności w komunikacji z innymi osobami.

Uważamy, że spotkania klubu dyskusyjnego są potrzebne. Dzięki spotkaniom możemy poznać nowych ludzi, pogadać, pośmiać się, dowiedzieć się czegoś nowego.

Nazywam się Bartek. Jestem osobą z niepełnosprawnością. Mam MPD. Poruszam się na wózku elektrycznym, na którym samodzielnie jeżdżę. Komunikuję się przy pomocy AAC. Pochodzę z okolic Zamościa na Lubelszczyźnie i tu mieszkam. Ukończyłem szkołę podstawową, gimnazjum i szkołę przysposabiającą do pracy w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Zamościu. Obecnie biorę udział w zajęciach w Środowiskowym Domu Samopomocy w Białobrzegach. Przez około 15 lat grałem w boccia i odnosiłem międzynarodowe sukcesy, m.in. zdobyłem tytuł mistrza Polski oraz zająłem 22. miejsce na mistrzostwach Europy. Zakończyłem ten czas 3 lata temu. Teraz bardzo angażuję się w pomoc osobom z niepełnosprawnością – zbieranie funduszy na Nasz Wspólny Dom w Zamościu oraz promocję AAC. Obecnie nie jestem aktywny zawodowo. Interesuję się sportem, bez konkretnej dziedziny.

Bardzo lubię filmy o tematyce związanej z osobami z niepełnosprawnością, o religii, historyczne. Kolekcjonuję figurki aniołów. Zazwyczaj wolny czas spędzam, surfując po internecie. Rozmawiam z tym, kto chce porozmawiać ze mną i nie ma przy tym obaw związanych z komunikacją z osobą z niepełnosprawnością. Bardzo często poznaję nowych ludzi. Często spotykam się z osobami spoza grona rodzinnego. Porozumiewam się przy pomocy Blissa, piktogramów; ogólnie mówiąc, korzystam z AAC (książek do komunikacji), telefonu, różnego rodzaju komunikatorów, programów ułatwiających komunikację – syntezy mowy.

Raczej nie mam większych trudności w komunikowaniu się. Występują one tylko wtedy, gdy osoba, z którą chce porozmawiać, boi się tego, że będzie rozmawiała z osobą z niepełnosprawnością i sobie z tym nie poradzi. Doświadczenia w komunikacji mam duże, ale czasami bywa tak, że osoba, z którą rozmawiam, nie do końca dopytuje mnie, o co mi chodzi, i sama „odpowiada sobie na pytania”, nie lubię tego.

Spotkania klubu oceniam dobrze. Korzyści to: rozmawiam i widzę osoby z różnych zakątków Polski, wymieniam z nimi swoje opinie na dany temat. Wyrażam swoje zdanie. Samo to, że te spotkania są

cykliczne, powoduje, że zawsze chętnie na nie czekam, aby móc wyrazić swoje zdanie, opinię i posłuchać innych. Działalność klubu jest bardzo potrzebna.

Nazywam się Paweł i mam 22 lata. Jestem użytkownikiem AAC. Jestem z Warszawy i chodziłem do szkoły na Białobrzeskiej – do podstawówki i gimnazjum – i tam zacząłem z przygodą z AAC. Chodzę do liceum w Warszawie i na razie nie zajmuję się zawodowo niczym. Interesuję się boccie, czytaniem książek oraz słuchaniem muzyki.

Rozmawiam głównie z rodziną, a także z kilkoma znajomymi. Porozumiewam się za pomocą książki do komunikacji, komputera z programem Grid 3, a także uczę się obsługi PCEye Go.

W rozmowie z innymi osobami doświadczam trudności, np. inni nie rozumieją, co chcę im pokazać, nie znają AAC, śpieszą się w rozmowie ze mną. Moje odczucia są pół na pół, pozytywne i negatywne, zależy od osoby, która ze mną rozmawia.

Spotkania klubu oceniam dobrze, są naprawdę super, dają mi dużo radości. Ważna jest dla mnie rozmowa z innymi osobami, które również porozumiewają się za pomocą AAC. Uważam, że takie spotkania są bardzo potrzebne.

Mam na imię Ania, mam 30 lat. Mieszkam w Warszawie. Teraz chodzę do Ośrodka Dziennego Wsparcia na ul. Leonarda 12, który prowadzi Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Tęcza”, a reszta to tajemnica. Od pewnego czasu najważniejszą rzeczą jest dla mnie trening samodzielnego jedzenia, lubię zjęcia kulinarne i wspólne gotowanie, pieczenie z grupą.

W wolnym czasie chodzę na spacerzy z kolegami – Kubą i Frankiem, zaglądam na Facebooka.

Najczęściej rozmawiam z terapeutami z Leonarda i moją mamą. Bardzo rzadko mam okazję poznawać nowych ludzi. Aby porozumiewać się z innymi, używam gestów, liter, sylab, czasem książki do komunikacji, często również Spring Boarda. Na co dzień nie doświadczam trudności w komunikowaniu się z innymi osobami.

Spotkania klubu dyskusyjnego są fajne, chociaż długie i często po nich jestem zmęczona. Poznałam osoby, które rozmawiają tak jak ja, przyglądałam im się, to było ciekawe. Spotkania klubu są potrzebne, warto zobaczyć, jak rozmawiają inni, i zachęcać znajomych do takich spotkań.

Komentarz Gill Brearley, terapeutki AAC

Gill Brearley jest autorką książki „Psychoterapia dzieci niepełnosprawnych ruchowo”, specjalistką w dziedzinach pedagogiki specjalnej, rehabilitacji, wspomagającej i alternatywnych metod komunikacji oraz psychoterapii. Jej wiedza poparta jest wieloletnim doświadczeniem i praktyką zawodową w pracy z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością. Gill Brearley była ekspertem organizacji British Executive Service Overseas i przez lata przyjeżdżała do Polski jako wolontariuszka, by prowadzić konsultacje i szkolenia¹.

W trakcie korespondencji pomiędzy Gill Brearley a Agnieszką Pilch wywiązała się rozmowa dotycząca klubu dyskusyjnego dla dorosłych użytkowników AAC. Gill zgodziła się skomentować działalność klubu. Pomimo że jej komentarz dotyczy głównie dzieci, to z pewnością można go odnieść również do dorosłych użytkowników AAC.

Wiele dzieci z trudnościami w komunikacji czuje się bardzo odizolowanych. Są wykluczone z wielu interakcji społecznych, jakimi są rozmowy z przyjaciółmi, zorganizowane grupy dyskusyjne, rozmowy w klasie lub rodzinie, wyrażanie swojej opinii i dzielenie się uczuciami. Niektórzy spośród młodych użytkowników AAC nie są świadomi, że inni doświadczają tych samych trudności – zakładają, że ich konkretna niepełnosprawność i wynikające z niej problemy są wyjątkowe.

Spotkania grupowe, podczas których te osoby mają możliwość podzielenia się swoimi pomysłami i opiniami, gdzie poznają inne

¹ Gill Brearley, „Psychoterapia dzieci niepełnosprawnych ruchowo”, WSiP, Warszawa 1999.

osoby z tymi samymi problemami, gdzie doświadczają różnych poziomów umiejętności, także w trakcie dyskusji grupowych, gdzie mają możliwość wyrażenia swoich opinii, dzielenia się doświadczeniami i po prostu rozmawiania, są nieocenione w zwiększaniu poczucia własnej wartości i świadomości.

Istnieje oczywiście bardzo ważny powód, aby dzieci uczestniczyły w indywidualnych zajęciach, takich jak logopedia, fizjoterapia i zajęcia pedagogiczne; są one oczywiście bardzo ważne i stanowią dużą część treningu umiejętności społecznych. Jednak to zajęcia w grupie dają odbiorcom tych spotkań możliwość wykorzystania umiejętności nabytych w sesjach indywidualnych. Może to tylko zachęcić użytkowników AAC do rozmów z innymi osobami, doskonalić ich umiejętności komunikacyjne, budować pewność siebie w rozmowie i znacznie poprawić umiejętność korzystania z indywidualnego systemu komunikacji, którego zostali nauczeni.

Wielu dzieciom i dorosłym z niepełnosprawnością mającym trudności z komunikacją regularne spotkania grupowe dają cenne doświadczenie wymiany myśli, pomysłów i odkryć, a także motywują każdego członka grupy do eksperymentowania i dowiadzywania się więcej o formie komunikacji, której zostali nauczeni. Oczywiście w idealnym przypadku każdy członek grupy będzie miał obok siebie dorosłego, który będzie potrafił używać jego sposobu komunikacji i przekazywać to, co komunikuje, w czasie dyskusji.

Grupy, które prowadziłam, korzystały z asystentów klasowych, nauczycieli stażystów, praktykantów. Były to osoby z bardzo zróżnicowanym doświadczeniem. Wkrótce wszyscy partnerzy bardzo się zaangażowali i chcieli dowiedzieć się, jak najlepiej mogą pomóc!

Jeśli w grupie brakuje partnerów komunikacyjnych, ważne jest, aby każdy użytkownik AAC rozumiał, że jego wkład jest bardzo ważny, a prowadzący grupę zapewnił każdemu możliwość komunikowania swoich pomysłów i uczuć.

Wreszcie moja własna opinia, potwierdzona wieloletnim doświadczeniem, jest taka, że regularne dyskusyjne i edukacyjne spotkania grupowe są absolutnie niezbędnym bodźcem do doskonalenia umiejętności komunikacyjnych i dbania o dobre samopoczucie uczestników.

5. Ile kosztuje klub dyskusyjny?

Uruchomienie i prowadzenie klubu dyskusyjnego wiąże się oczywiście z kosztami. Są one zależne od formuły klubu.

W przypadku jednodniowego **spotkania odbywającego się na żywo** niezbędne jest:

- wynajęcie sali (500 zł),
- zapewnienie poczęstunku (w zależności od liczby uczestników, asystentów oraz opiekunów, 40 zł na osobę),
- jeśli dotyczy, pokrycie kosztu transportu osób dojeżdżających z innych miast (wynajęcie przejazdu z innego miasta w obie strony może wynieść 2000 zł, przewóz w ramach jednego miasta wynajętym dostępnym samochodem to 300 zł).

W przypadku spotkania odbywającego się online konieczne jest wykupienie subskrypcji platformy komunikacyjnej, np. Zooma (około 900 zł za roczny abonament).

6. Kto za tym stoi, czyli o autorach innowacji

Autorami innowacji są:

Karolina Kamińska – neurologopedka, pedagożka specjalna, terapeutka wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka, terapeutka komunikacji AAC. Absolwentka Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie na kierunku pedagogika specjalna oraz Uczelni Łazarskiego na kierunku neurologopedia i wczesne wspomaganie rozwoju. Doświadczenie zawodowe zdobyła, pracując jako logopeda w poradniach oraz przedszkolach i szkołach specjalnych. Specjalizuje się we wdrażaniu komunikacji alternatywnej i wspomagającej.

Agnieszka Pilch – superwizorka innowacji, specjalistka z zakresu komunikacji AAC, oligofrenopeda, terapeutka wczesnego wspomaganie rozwoju, informatyczka. Jest przewodniczącą Rady ds. komunikacji wspomagającej alternatywnej oraz tekstu łatwego do czytania i zrozumienia. Jest też prezeską Stowarzyszenia Mówić bez Słów – ISAAC POLSKA, oraz wiceprezeską Stowarzyszenia AAC-owi Przyjaciele. Osobiście prowadzi też otwarty dzięki testowaniu innowacji klub dyskusyjny dla użytkowników AAC w Zamościu.

Hubert Żelazko – neurologopeda, terapeuta komunikacji AAC, certyfikowany terapeuta koncepcji Castillo Moralesa i neurologopeda w przychodni specjalistycznej Neuro. Absolwent Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie na kierunku pedagogika specjalna oraz Uczelni Łazarskiego na kierunku neurologopedia i wczesne wspomaganie rozwoju.

Gabriela Lorens – neurologopedka, pedagożka specjalna, międzynarodowa terapeutka koncepcji Castillo Moralesa, certyfikowana terapeutka masażu Shantala, autorka metody wspomagającej terapię logopedyczną GORA – Gesty Obrazujące Ruchy Artykulatorów, Wizualnego Kodowania Części Mowy oraz Grupowej Stymulacji Funkcji Pokarmowych Cibus Sanus – wspomaganie terapii dziecka z neofobią żywieniową poprzez wielozmysłową zabawę.

7. Kontakty i więcej informacji

Karolina Kamińska

k.kaminska1993@gmail.com

+48 515 157 731

Adam Chabiera

Inkubator pomysłów prowadzony przez Fundację Stocznia

innowacje@stocznia.org.pl

(22) 378 39 73

Więcej informacji: <https://inkubatorpomyslow.org.pl/innowacja/klub-dyskusyjny-dla-doroslych-uzytownikow-aac>.

8. Bibliografia

- Brearley G., „Psychoterapia dzieci niepełnosprawnych ruchowo”, WSiP, Warszawa 1999.
- Michalik M., „Mózgowe porażenie dziecięce w teorii i praktyce logopedycznej”, Harmonia Universalis, Gdańsk 2015.
- Piszczek M. (red.), „Metody komunikacji alternatywnej w pracy z osobami niepełnosprawnymi”, CMPPP MEN, Warszawa 1997.
- Rostkowska T. (red.), „Jakość życia rodzinnego. Wybrane zagadnienia”, Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Informatyki, Łódź 2006.
- Tetzchner S., Martinsen H., „Wprowadzenie do wspomagających i alternatywnych sposobów porozumiewania się”, Stowarzyszenie „Mówić bez Słów”, Warszawa 2002.
- Warrick A., „Porozumiewanie się bez słów”, Stowarzyszenie „Mówić bez Słów”, Warszawa 1999.

Załączniki

Załącznik 1.

Scenariusz klubu dyskusyjnego

Opracowała: Karolina Kamińska

Uczestnicy i uczestniczki:

- użytkownicy i użytkowniczki komunikacji AAC,
- partnerki i partnerzy komunikacyjni – studenci i studentki kierunku logopedia,
- superwizor lub superwizorka,
- osoby prowadzące.

Miejsce: platforma Zoom lub przestrzeń fizyczna dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową

Temat zajęć: tematy zaproponowane i wybrane przez użytkowników komunikacji AAC

Formy: online lub na żywo

1. **Powitanie** – prowadzący klub dyskusyjny witają wszystkich uczestników i uczestniczki klubu.
2. **Przypomnienie tematu klubu** – tematy są wcześniej wysyłane e-mailowo wszystkim uczestnikom i uczestniczkom klubu z prośbą, by wstępnie opracowali temat.
3. W przypadku dołączenia do klubu nowej osoby – przedstawienie się i zapoznanie z pozostałymi uczestniczkami i uczestnikami klubu.
4. Dopiero w tym etapie **przydzielamy uczestnikom i uczestniczkom chcącym zaprezentować swoją wypowiedź partnera bądź partnerkę komunikacyjną**. W przypadku, gdy klub odbywa się online, następuje także przydzielenie do wirtualnych pokoi.
5. Osoby uczestniczące w klubie – przy wsparciu partnerów i partnerek – **opracowują krótką kilkozdaniową wypowiedź o sobie i swoich zainteresowaniach**.
6. **Przedstawienie wypowiedzi na forum** – partnerzy lub partnerki odczytują zapisane wypowiedzi uczestników i uczestniczek klubu.
7. **Ponowne połączenie w pary (grupki) partnerów i partnerek komunikacyjnych z uczestniczkami i uczestnikami** w celu opracowania wypowiedzi na temat, którego dotyczy dane spotkanie klubu. W przypadku, gdy osoba uczestnicząca w klubie ma opracowaną już wcześniej wypo-

wiedź, może przeprowadzić rozmowę na dowolny temat z partnerem bądź partnerką.

8. **Ponowne przedstawienie wypowiedzi na forum** – partnerzy i partnerki odczytują zapisane wypowiedzi uczestników i uczestniczek klubu.
9. **Ponowne połączenie partnerów i partnerek komunikacyjnych** z uczestnikami i uczestniczkami w celu opracowania pytań, komentarzy – w razie chęci kontynuacji dyskusji.
10. **Ponowne przedstawienie wypowiedzi na forum** – partnerzy i partnerki odczytują zapisane wypowiedzi uczestników i uczestniczek.
11. **Zakończenie i pożegnanie** – osoby prowadzące klub dyskusyjny żegnają się ze wszystkimi uczestnikami i uczestniczkami.
12. Po spotkaniu odbywa się **krótka rozmowa z partnerami i partnerkami komunikacyjnymi** na temat ich odczuć, refleksji dotyczących klubu.
13. **Konsultacja** przebiegu klubu, stosowanych strategii i pojawiających się trudności z superwizorem lub superwizorką.

Załącznik 2.

Paszport użytkownika AAC na potrzeby klubu dyskusyjnego

Paszport uzupełnia użytkownik bądź użytkowniczka AAC.

1. Co musisz o mnie wiedzieć jako o użytkowniku (użytkowniczce) AAC?

2. Jak się porozumiewam?

3. Jakiego narzędzia do porozumiewania się używam?

4. Czy potrzebuję pomocy asystenta bądź asystentki (studenta, studentki) w czasie spotkania klubu dyskusyjnego?

5. Jak możesz mi pomóc w czasie rozmowy? (np. daj mi dużo czasu)

6. Co ułatwia mi porozumiewanie się? (np. zadawanie dodatkowych pytań)

7. Co utrudnia mi porozumiewanie się? (np. przerywanie mojej wypowiedzi)

8. W czasie rozmowy lubię, kiedy... (np. czekasz, aż skończę)

9. W czasie rozmowy nie lubię, kiedy... (np. próbujesz dokończyć moją wypowiedź, zanim sam lub sama to zrobię)

10. Porozumiewałam/porozumiewałem się z innymi osobami online:

Tak

Nie

11. Mam wypracowany sposób komunikowania się online:

12. W klubie dyskusyjnym będę uczestniczyć:

sam/sama

z inną osobą

inkubator pomysłów

Niecodzienne rozwiązania codziennych problemów

Podręcznik w wersji w pełni dostępnej znajduje się na stronie:
<https://inkubatorpomyslow.org.pl/innowacja/klub-dyskusyjny-dla-doroslych-uzytkownikow-aac>.

Laboratorium
Innowacji
Społecznych

Fundusze
Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

